

Seminārs

Vides pieejamības labās prakses veicināšana

2022. gada 15. jūnijs

Lektori

Elīna Rožulapa   Jurgis Briedis

Organizē:

Apeirons

Latvijas
Arhitektu
savienība

Finansē:

Ekonomikas ministrija

Vides pieejamība nākotnē - pasūtītāja un arhitekta sadarbība

2022. gada 15. jūnijs

Elīna Rožulapa

Organizē:

Apeirons

Latvijas
Arhitektu
savienība

Finansē:

Ekonomikas ministrija

Vides pieejamības risinājumi projektā

Kā arhitektam domāt par vides pieejamību?

- Ikvienam cilvēkam var būt vitāli nepieciešams kāds no pieejamības risinājumiem;
- Tiekšanās uz maksimumu katrā projekta risinājumā;
- Saruna ar pasūtītāju un apbūvētās vides lietotājiem;
- Empātija.

Vides pieejamības risinājumi projektā

- Atvēlēt resursu vides pieejamībai – laiks risināšanai, apspriešanai, attēlošanai;
- Normatīvais akts nav instrukcija vai «čeklists» projektēšanai;
- Normatīvo aktu ievērošana nenodrošina, ka vide būs funkcionāla.

Vides pieejamības risinājumi projektā

Būvniecības likums:

9. pants. Būtiskās būvei izvirzāmās prasības

Būve projektējama, būvējama un ekspluatējama atbilstoši tās lietošanas veidam, turklāt tā, lai nodrošinātu tās atbilstību šādām būtiskām prasībām:

- 1) mehāniskā stiprība un stabilitāte;
- 2) ugunsdrošība;
- 3) vides aizsardzība un higiēna, tai skaitā nekaitīgums;
- 4) lietošanas drošība un vides pieejamība;
- 5) akustika (aizsardzība pret trokšņiem);
- 6) energoefektivitāte;
- 7) ilgtspējīga dabas resursu izmantošana.

(22.06.2017. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 10.07.2017.)

Vides pieejamības labās prakses veicināšana

Apeirons

Vides pieejamības risinājumi projektā

Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21:

5. Būves projektē un būvē tā, lai normālas ekspluatācijas apstākļos visā ekonomiski pamatotā ekspluatācijas laikā, ņemot vērā prognozējamās iedarbes uz būvēm, tās atbilstu Būvniecības likumā noteiktām būtiskām prasībām un nodrošinātu:

5.1. funkcionalitāti;

5.2. antropometrijas un ergonomikas likumsakarību ievērošanu atbilstoši telpu lietošanas veidam;

5.3. lietošanas drošību;

5.4. higiēnas prasības, tai skaitā speciālos noteikumus;

5.5. vides pieejamības prasības, ievērojot universālā dizaina principus.

Vides pieejamības risinājumi projektā

Metodika:

- Jau agrīnā projekta stadijā veidot skices, piem., uz stāvu plāniem, atzīmējot galvenās cilvēku plūsmas, risināmos mezglus, iespējamās problēmvietas;
- Vienlaikus veidot sarakstu – apraksta vai tabulas veidā, sasaistot ar skicēm;
- Risināt;
- Konsultēties.

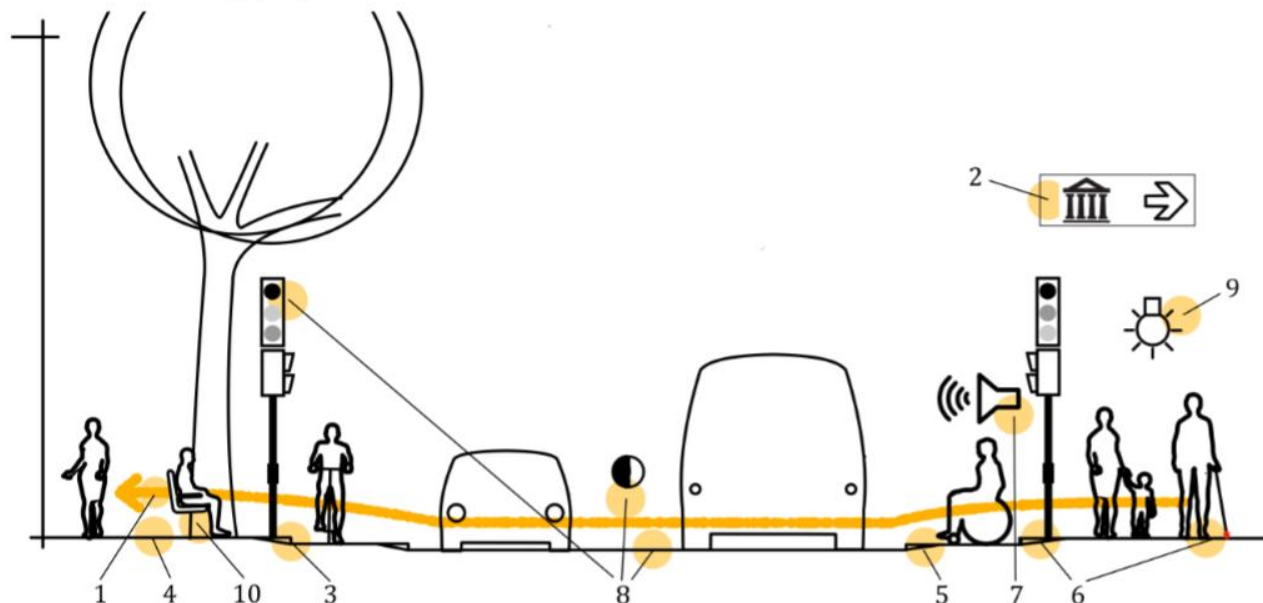
Vides pieejamības risinājumi projektā

Standarts LVS EN 17210:

5.3.2. Pieejamas un lietojamas gājēju zonas

Starp galvenajiem projekta risinājuma apsvērumiem var būt nodalītas gājēju un transportlīdzekļu zonas, labas ceļa norādes, pieejas ceļi bez pakāpieniem, gājēju pārejas, skaņas un taustes norādījumi, labs vizuāls kontrasts un apgaismojums, ar intervāliem izveidotas atpūtas vietas.

Vairāki kontekstam atbilstoši piemēri ir redzami 2. attēlā, un vairāk informācijas iespējams atrast šī dokumenta attiecīgajos punktos.

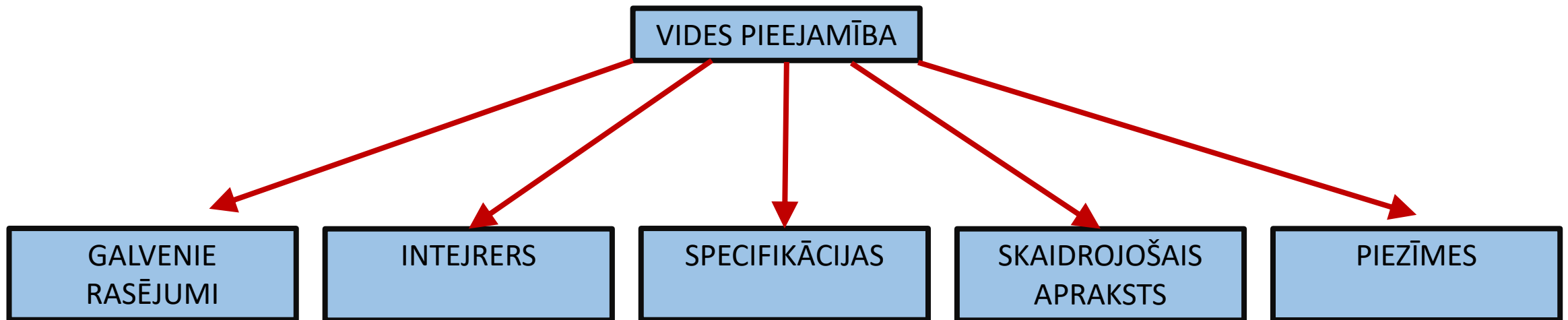

Vides pieejamības labās prakses veicināšana

Vides pieejamības risinājumi projektā

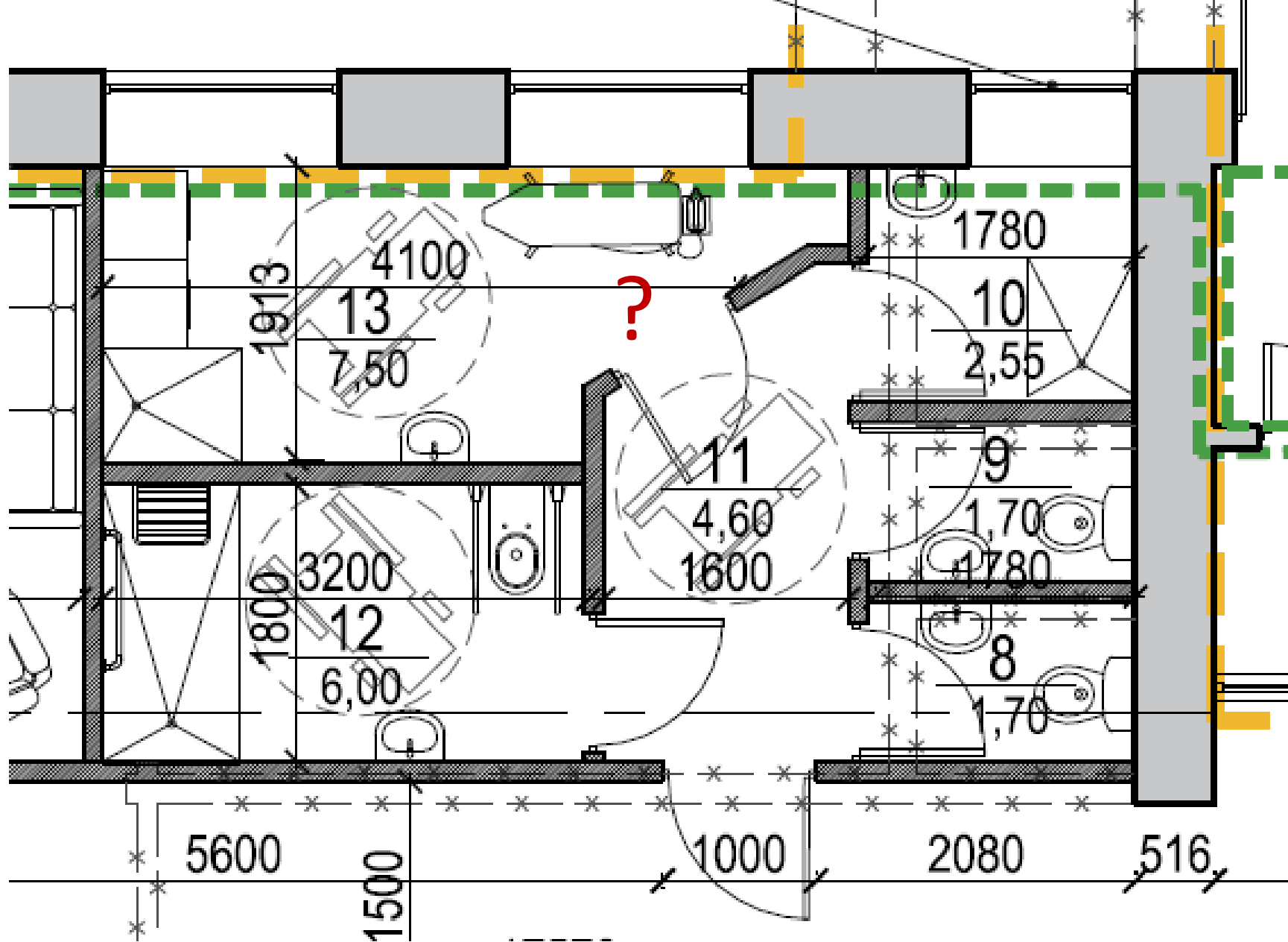
Veidot sasaisti, atspoguļojot risinājumus projektā:

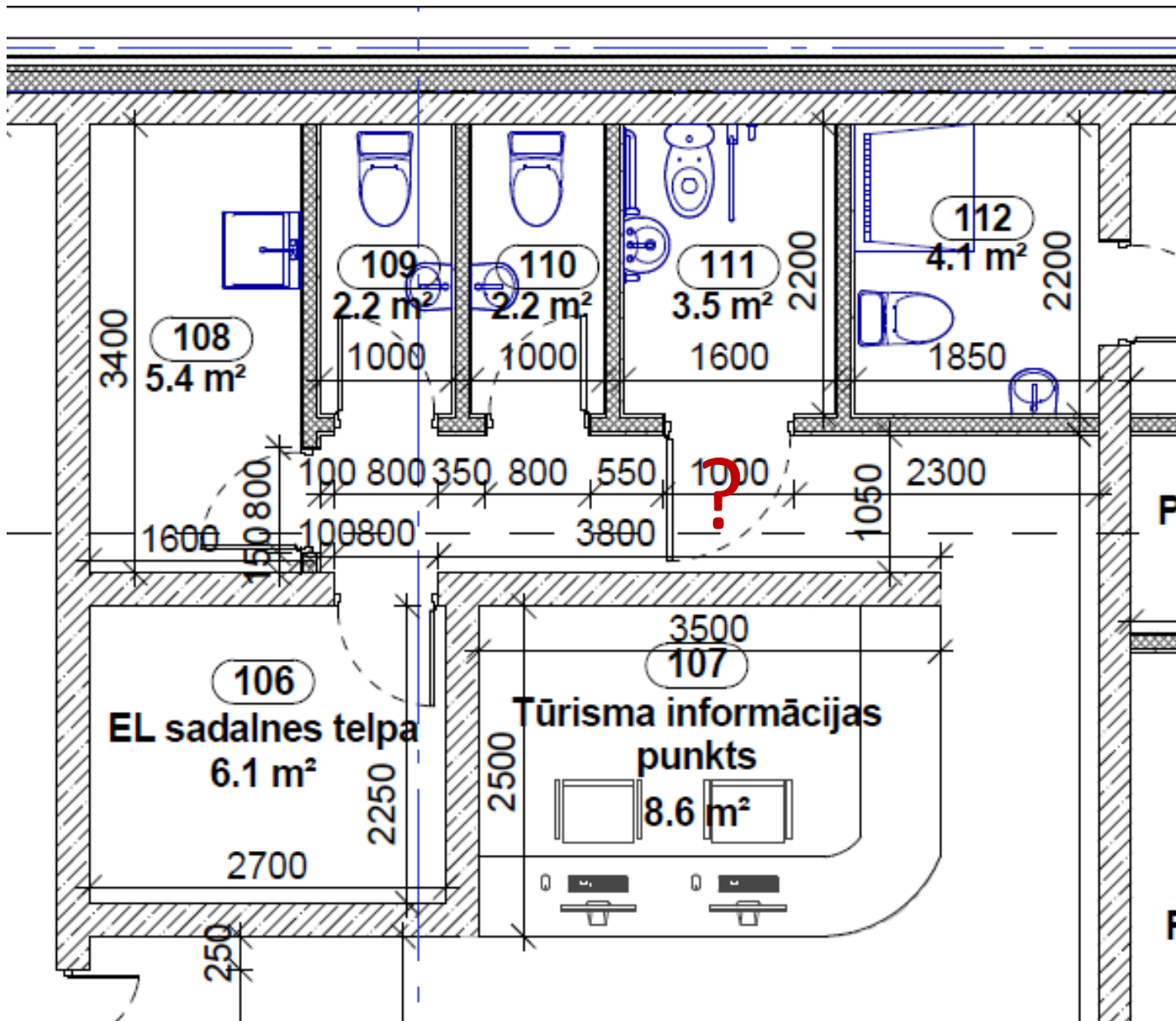
Vides pieejamības risinājumi projektā

Ja līgumā paredzētais darbu apjoms vai detalizācija nenodrošina detalizētu vides pieejamības risinājumu atspoguļošanu (piemēram, nav pasūtīta interjera izstrāde):

- Paredzēt funkcionāli ērtu vietu risinājumu izvietošanai (piemēram, marķējumi, pogas, norādes u.tml.);
- Sniegt informāciju vismaz skaidrojošā aprakstā un projekta piezīmēs;
- Paredzēt nepieciešamos pieslēgumus.

Vides pieejamības labās prakses veicināšana

Vides pieejamības labās prakses veicināšana

Sadarbība ar pasūtītāju

- Vai pasūtītājam ir labs mērķis?
- Vai arhitektam ir labs mērķis?

Sadarbība ar pasūtītāju

Ko darīt, ja pasūtītājam nav labs mērķis?

Sadarbība ar pasūtītāju

novada pašvaldība (turpmāk – Pašvaldība) pasūtot būvprojekta izstrādi "Ražošanas/ Noliktavas ēkas ar biroja telpām būvniecība", jau sākotnēji plānojusi šīs telpas nodot nomniekiem, projektēšanas uzdevumā nenorādot specifiska aprīkojuma nepieciešamību otrā stāva telpām. Uzstādījums projektētājiem ir projektēt telpas, kas potenciāli pielāgojamas dažāda veida saimnieciskajai darbībai bez specifiskām prasībām, lai neierobežotu iespējamo nomas tiesību pretendentu loku. Pašvaldība, nododot telpas nomniekiem izsoles kārtībā, noteiks, ka aprīkojums un uzturēšana, tai skaitā saimnieciskajai darbībai nepieciešamā papildus infrastruktūra un vides pieejamības risinājumi, ir jānodrošina nomniekam, jo tie katram uzņēmumam var būt specifiski. Pašvaldība neuzstāda nosacījumus, kas sadārdzina objekta būvniecību un ekspluatāciju, tāpat nekādā gadījumā nepieļauj atkāpes no noteiktajām normām un veselības prasībām.

Sadarbība ar pasūtītāju

Ko darīt, ja pasūtītājam nav labs mērķis?

- Ja ir tāda iespēja – pārdomāt, vai slēgt līgumu;
- Skaidrot pasūtītājam vides pieejamības risinājumu nozīmi, piedāvāt risinājumu variantus;
- Skaidrot ekspluatācijā nodotas ēkas īpašnieka atbildību un iespēju pienākumu pārbūvēt ēku jau pēc nodošanas ekspluatācijā, lai nodrošinātu vides pieejamību;
- Saglabāt pierādījumus par veiktajiem skaidrojumiem.

Sadarbība ar pasūtītāju

Ko darīt, ja pasūtītājam nav labs mērķis?

- Ja ir tāda iespēja – pārdomāt, vai slēgt līgumu;
- Skaidrot pasūtītājam vides pieejamības risinājumu nozīmi, piedāvāt risinājumu variantus;
- Skaidrot ekspluatācijā nodotas ēkas īpašnieka atbildību un iespēju pienākumu pārbūvēt ēku jau pēc nodošanas ekspluatācijā, lai nodrošinātu vides pieejamību;
- Saglabāt pierādījumus par veiktajiem skaidrojumiem.

Sadarbība ar pasūtītāju

Būvniecības likums:

14.pants. Būvniecības iecere

(14) Ja valsts institūcijas vai kompetences pārbaudes iestādes lēmumā ir norādīts uz būvprojekta vai tajā ietverto risinājumu neatbilstību būvniecības principiem vai normatīvo aktu tehniskajām prasībām, būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, pamatojoties uz šo lēmumu, var atcelt būvniecības ieceres akceptu vai atzīmi būvatļaujā par tajā ietverto nosacījumu izpildi vai uzdot būvniecības ierosinātajam novērst konstatētās neatbilstības.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 03.07.2014., 22.06.2017., 14.02.2019. un 15.04.2021. likumu, kas stājas spēkā 19.05.2021.)

Sadarbība ar pasūtītāju

Būvniecības likums:

21.pants. Būves ekspluatācija

(4) Būves īpašnieks nodrošina būves un tās elementu uzturēšanu ekspluatācijas laikā, lai tā atbilstu šā likuma 9. pantā būvei noteiktajām būtiskām prasībām.

Atkāpes

Būvniecības likums:

9.¹ pants. Būvnormatīvu tehniskās prasības un atkāpes no tām

(2) Būvnormatīvu tehniskās prasības piemēro jaunas būves būvniecībai, novietošanai, inženiertīklu ierīkošanai, būves pārbūvei, atjaunošanai, konservācijai un restaurācijai. Atjaunojot, pārbūvējot, restaurējot vai konservējot būvi daļēji, būvnormatīvu tehniskās prasības ir piemērojamas attiecībā uz atjaunojamo, pārbūvējamo, restaurējamo un konservējamo daļu.

Atkāpes

(4) Atjaunošanas, pārbūves vai restaurācijas gadījumā atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām (izņemot atkāpes no mehāniskās stiprības un stabilitātes prasībām) ir pieļaujamas pēc paredzēto atkāpju saskaņošanas vai pamatošanas šā panta septītajā vai devītajā daļā noteiktajā kārtībā, neparedzot alternatīvos tehniskos risinājumus, ciktāl tās nepasliktina būves esošo stāvokli, ja:

- 1) attiecīgās prasības tehniski vai funkcionāli nav iespējams ievērot vai tās uzliek būvniecības ierosinātajam nesamērīgu vai nepamatotu slogu;
- 2) būve ar kultūrvēsturisku vērtību attiecīgo prasību ievērošanas dēļ var zaudēt savu kultūrvēsturisko vērtību.

Atkāpes

(9) Alternatīvos tehniskos risinājumus un atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām, no būvnormatīvu tehniskajām prasībām akustikas (aizsardzība pret trokšņiem), ilgtspējīgas dabas resursu izmantošanas, lietošanas drošības, vides pieejamības un energoefektivitātes jomā pamato atbilstošas jomas būvspeciālists.

(10) Šā panta ceturtajā daļā noteiktajos gadījumos atzinumu par to, vai ierosinātās atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām nepasliktina būves esošo stāvokli, kā arī par to, vai būvnormatīvu tehnisko prasību ievērošana uzliek būvniecības ierosinātājam nesamērīgu vai nepamatotu slogu, sagatavo atbilstošās jomas būvspeciālists. Būvspeciālista sagatavoto atzinumu ietver būvniecības dokumentos vai pievieno tiem. Būvspeciālista sagatavoto atzinumu iesniedz šā panta septītajā daļā noteiktajām valsts vai pašvaldības institūcijām, ja nepieciešams saskaņojums ar tām.

Atkāpes

Kādos gadījumos var būt pamatoti runāt par atkāpēm?

- Ja ēkā tiek veikta neliela pārbūve vai atjaunošana, nemainot funkciju un nepaplašinot ēku;
- Ja esošā ēkā projektējot ir pielikta maksimāla piepūle, lai nodrošinātu vides pieejamību, bet ir atsevišķas prasības, kuras nav iespējams ievērot funkcionālu, tehnisku vai kultūrvēsturisku apsvērumu dēļ.

Atkāpes

Kādos gadījumos atkāpes noteikti nav pieļaujamas?

- Jaunbūvēm;
- Pārbūvējot un mainot ēkas funkciju;
- Būtiski pārbūvējot un/vai paplašinot ēku.

Atkāpes

Piemērs:

Esoša 2 stāvu tirdzniecības ēka, kurā nav lifta, abos stāvos ir tirdzniecības telpas. Tiek projektēta ēkas nozīmīga atjaunošana, pārplānojot iekštelpas, 2. stāvā tirdzniecības telpu vietā – sabiedriskā ēdināšana.

Atkāpes

Piemērs:

Esoša kopmītnes ēka, kurā nav nodrošināta vides pieejamība ieejas līmenī, kā arī starp stāviem, tiek pārbūvēta par skolu.

Atkāpes

Piemērs:

Esoša muižas ēka, kurā bijusi skola, tiek pārbūvēta par grupu dzīvokļiem personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Atkāpes

Kas ir nesamērīgs slogs (piemēram):

- Lokāli atjaunojot vai pārbūvējot ēku, ieguldījumi vides pieejamības nodrošināšanai pārsniedz 50% no objekta realizācijas izmaksām;
- Ierīkojot vides pieejamības risinājumus pilnā apmērā esošā nelielā ēkā, tiek zaudēta ēkas ekonomiski pamatota izmantošana (nesamērīga vides pieejamības risinājumu platība attiecībā pret pārējo ēkas platību) .

Atkāpes

Arhitekta atbildība:

- Jāprojektē ar mērķi vides pieejamības prasības ievērot, nevis neievērot;
- Nav pieļaujams manipulēt ar risinājumiem.

Atkāpes

Projekta sadalīšana vairākās iecerēs:

- Lai paātrinātu projekta realizāciju, tas tiek sadalīts vairākās iecerēs (piemēram, iekštelpu pārplānošana + lifta izbūve);
- Kā nodrošināt, ka ieceres tiek realizētas tādējādi, ka, nododot ēku ekspluatācijā, ir realizēti visi atsevišķās iecerēs saskaņotie darbi?.

Paldies!

www.em.gov.lv

www.latarh.lv

www.videspieejamiba.lv

www.apeirons.lv

Ekonomikas ministrija

Latvijas
Arhitektu
savienība

Apeirons